

TÜBİTAK, GENÇ ARAŞTIRMACILARI BİR ÇATI ALTINDA TOPLUYOR YÜKSELMEMEYE DAVET

TÜBİTAK, Türkiye'nin kanayan yaralarının dan birine daha çare olabilmek için kolları sıvadı. Üniversitelerimizin yetiştirdiği üstün nitelikli ve araştırmaya hevesli genç bilimsanlarının ve mühendislerin olanak yetersizliğinden ötürü dış ülkelere gitmek zorunda kalması sorunu üzerine eğilen TÜBİTAK, heyecan verici bir fırsatın müjdesini verdi.

Bilim ve teknoloji çağında süren amansız yarışta, Türkiye de gelişmiş uluslar arasında kendine bir yer edinmeye çalışıyor. Bu alanda atılan adımları sağlamlaştıran en önemli etkenlerse bilgi alışverişinin kolaylaşması, üniversitelerde eğitim düzeylerinin yükseltilmesi ve üstün nitelikli araştırmacıların yetiştirilmesi.

Ülkemizde uluslararası ölçütlere uygun standartlarda eğitim veren çok sayıda üniversite bulunuyor. Ancak, iş yalnızca eğitimin verilmesiyle bitmiyor. Üniversite öğrencilerinin, yeni mezunların ve lisans üstü eğitim alanların büyük bir bölümü, aynı sıkıntıyla karşı karşıya: olanak ve iş alanı yetersizliği. Çoğumuza "kolay yolu seçmek" gibi görünen "beyin göçü", aslında bu sıkıntılar nedeniyle, alınan eğitime yönelik uygulama alanlarının ülkemizde bulunamaması sonucunda ortaya çıkıyor. Eğitimlerini tamamlayan araştırmacılar, kendilerine gerekli olan yazılı kaynaklara, maddi desteğe ve laboratuvar ekipmanına sahip olmamaktan yakınmak yerine, bu olanakların hazır şekilde bulunduğu ya da kolay erişilebildiği dış ülkelere gitmeyi seçiyorlar.

TÜBİTAK, yakın zamanda başlatmaya hazırlandığı "Ulusal Genç Araştırmacı Kariyer Programı" ile, beyin göçünü önlemeyi ve üstün nitelikli genç mühendislerle bilimsanlarına kendi ülkelerinde çalışmalarını yolunda destek vermeyi amaçlıyor. Program kapsamında, eğitim ya da eğitim sonrası kariyer amacıyla yabancı ülkelere giden Türk bilimsanlarının ve mühendislerinin, kariyerlerine kendi ülkelerinde devam edebilmelerini sağlamak amacıyla çekilmesi, onlara gerekli desteğin sağlanması ve bir işgücü ağı oluşturulmasıyla, öncelikli olarak Türkiye'nin sorunlarına yönelik çözümleri içeren projelerin teşvik edilmesi yer alıyor. En büyük hedefse, Türkiye'nin kendi sorunlarını kendi kaynakları, olanakları ve işgücü yardımıyla çözebilmesini sağlayabilmek.

Bunun yapılabilmesi için, her seviyedeki eğitimin, araştırma ve uygulama çalışmalarıyla iç içe ve eşgüdümlü olarak yürütülmesi gereğinin altını önemle çizen TÜBİTAK, araştırma

tekniklerinin ve sonuçlarının da olabildiğince geniş kitlelere yayılabilmesini hedefliyor.

Önümüzdeki 7 yıl boyunca sürdürülmesi planlanan programda, her yıl 80-100 arası özgün projeye 5'er yıl boyunca 20 bin dolar destek sağlanacak. Buna ek olarak, destek alanlar arasından her yıl 10 kadar araştırmacıya da BİL KAR (Erken Bilim Kariyeri) ödülü verilecek. Kariyer projelerine ayrılan fonlar, proje süresince yapılacak her türlü ulaşım, ekipman ve araştırma harcamasını karşılamayı hedefli-

yor. Destek almaya hak kazanan araştırmacıların bu ödeneklere erişiminde, herhangi bir tıkanma olmadan sürekli bir akışın sağlanabilmesi amacıyla da, ABD Ulusal Bilim Vakfı'nca uygulanan fon ve burs dağıtım tekniği örnek alınarak uygulanacak.

Programın devamı süresince, projelerin dışarı ve performansı, doğrudan ve dolaylı göstergelere bakılarak izlenecek. Projenin etkinliği ve sonuçları, destek alan araştırmacıların başarılarının, yurt içinde ve yurt dışında kendileriyle benzer alanlarda ancak farklı koşullar altında çalışan araştırmacılarla karşılaştırılmasıyla ölçülecek. Beklenen sonuçların elde edilmesi durumunda, programın 7 seneden daha fazla uzatılması da düşünülmüyor.

Programa başvuracak olan araştırmacıların, doktora derecelerini en fazla 5 sene önce almış olmaları gerekiyor. Programa başvuru niteliğinde sunulan projelerde, öncelikli olarak 2 özellik aranacak: özgünlük ve yaygın etki. Yaygın etkiden kastedilen, ulusal ve uluslararası sorunların çözümlerine ne gibi yararlar sağlayabileceği, araştırma sonuçlarının uzun vadeli etkilerinin neler olabileceği ve araştırma çalışmalarının başka alanlara uygulanıp uygulanamayacağı. Bu konulara önem verilmesi nedeniyle, çalışmaların başka kuruluşlarla işbirliği içinde yürütülmesine de izin verilecek. Tek koşul, söz konusu kuruluşların çalışanlarının, projelerde doğrudan araştırmacı olarak yer almaması.

Program için başvurular, TÜBİTAK AR-GE Eşgüdüm Daire Başkanlığı'ndan ya da <http://www.tubitak.gov.tr/pdtdb> adresinden internet yoluyla temin edilebilen TÜBİTAK-Kariyer Programı Başvuru Formu ve ekleriyle yapılabiliyor. Başvurular için son tarihsen, 26 Temmuz 2004 olarak belirlendi. Belirlenen tarihte saat 18:00'den sonra yapılan başvurular, kesinlikle dikkate alınmayacak.

Deniz Candaş

Başvuru Koşulları

Kariyer Programına başvuracak adayların, aşağıdaki koşulları sağlaması gerekiyor:

- * Başvuru tarihinden önce, TÜBİTAK'ın desteklediği bilim alanlarından birinde doktora ya da tıpta uzmanlık derecesine sahip olmak,
- * Doktora ya da tıpta uzmanlık derecesinin alındığı tarihi izleyen 5 yıl içinde başvuruda

bulunmak,

- * Doktora ya da uzmanlık derecesinin alındığı üniversiteden farklı ve Türkiye'de bir yüksek öğretim ya da araştırma kuruluşunda kadrolu eleman olarak çalışıyor olmak,
- * Kariyer Programına 2 defadan daha fazla başvurmamış olmak,
- * Daha önce TÜBİTAK'tan Kariyer desteği almamış olmak.

TÜBİTAK'IN VİZYONU

Kariyer programı ve TÜBİTAK'ın gelecek hedefleri konusunda, Başkan Vekili Prof. Dr. Nüket Yetiş'in danışmanlarından Yavuz Oruç ile bir söyleşi yaptık.

BTD: TÜBİTAK'ın kariyer programı'ndan beklentileri neler?

Yavuz Oruç: Bilgi çağının başlamasıyla birlikte, ülkelerin kalkınmasında bilimin ne denli önemli olduğu daha iyi anlaşıldı. Bu bağlamda, Türkiye için bilim çok önemli ve bilimin etkili olması için de özellikle genç insanların bu alana çekilmesi gerekiyor. Bu amaçla TÜBİTAK, bu yıl başlatacağı kariyer programıyla, üniversitelerimizde çalışan genç bilim insanlarımıza, kariyerlerini geliştirmeleri için itici bir güç olmak istiyor. Bu programın Türkiye açısından çok önemli amaçları ve hedefleri var. Bunlardan en önemlisi, beyin göçünü önleyebilmek. Bu yalnızca Türkiye'de var olan bir sorun değil. Başka ülkelerde, hatta Avrupa ülkelerinde de beyin göçü yaşanıyor. Türkiye'nin özel sorunuysa, elinde yeterince bilim adamının olmaması. Bu nedenle biz de, bilim insanlarımızı mümkün olduğunca ülkemizde tutmaya çalışıyor, dışarıda olanları da buraya getirmek istiyoruz.

BTD: Programın duyurusu ve tanıtımı için ne gibi çalışmalar yapmayı planlıyorsunuz?

Oruç: TÜBİTAK öz bünyesinde veri tabanları hazırlayıp, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde toplantılar yapmayı planlıyoruz. Tanıtım amacıyla TÜBİTAK'ta toplantılar düzenlenecek ve basın yoluyla üniversitelere duyurular yapılacaktır. Ancak, programın duyurusundan öte amacı, içeriği, nelerin ne şekilde yapılması gerektiği ve başvuruların değerlendirilmesinde ne gibi noktalara öncelik verileceğinin anlatılmasıdır. Bu nedenle, programın başarılı olması açısından önemli olduğunu düşünüyorum.

BTD: Kariyer programının kapsamının genişletilmesi ve ilerleyen yıllarda yüksek lisans ve doktora öğrencileri için de uygulanması söz konusu olacak mı?

Oruç: TÜBİTAK, zaten yüksek lisans öğrencilerinin projelerini destekliyor. Bu destek de bizim için bir anlamda bir "ön basamak". Yüksek lisans derecesi almış olan gençlerimizin bir çoğunun doktora devam etmek istediğini varsayarsak, belki o zaman programın kapsamını genişletmek düşünülebilir.

Gençlerimiz sıklıkla yüksek lisanstan sonra doktora için yurt dışına gidip orada kalıyorlar. Yaratıcı düşünceleri olan bu genç insanlarımıza, Türkiye'deki araştırma kurumlarında iş bulmalarına yardımcı olarak, Türkiye'de kalmalarını sağlamak amacıyla destek verebiliriz.

Genel olarak, kariyerlerinin başlangıç noktasına gelmiş arkadaşları bu tür programlarla desteklemek istiyoruz. Ancak, kariyer programının kapsamı, şimdilik doktora derecesini almış araştırmacılara odaklı kalacak.

BTD: Türkiye'deki bilimsel çalışmalarının hızlandırılması, yalnızca çalışmalara maddi destek verilmesi ile sağlanabilecek mi? Bu program kapsamında ulaşılması hedeflenen diğer noktalar neler?

Oruç: Öncelikle, kariyer programıyla genç bilim insanlarımızın araştırmalarında kullanabilmeleri için kaynak sağlamayı amaçlıyoruz. Ancak, bu kaynakların onlara beklenen şekilde ulaşabilmesi konusunda yaşadıkları sorunları, TÜBİTAK olarak tek başımıza çözemeyiz. Bu sorunların çözümleri için üniversitelerle işbirliği içinde çalışmamız gerekiyor. Bu işbirliğini yaparken de, kariyer programını belki de Türkiye Cumhuriyeti'nin araştırma konusunda bir politikası olarak ortaya çıkarıp, üniversitelere bir tetikleyici güç olmalı, onlara bu konuyu yeniden düşünme ve değerlendirme şansı vermeli, bu konularda geliştirecekleri planlara destek vermeliyiz. Bu amaca yönelik olarak, yakın zamanda üniversite rektörleriyle bir toplantı yapmayı planlıyoruz.

Kariyer programı, şimdilik pilot olarak bakılan bir program. Eğer bu programda başarılı olursak, TÜBİTAK'ın kaynaklarının araştırmacılara ulaşmasındaki adımları kolaylaştırmak ve etkin hale getirmek istiyoruz. Genel amacımız, üniversitelerle iletişim içinde, onların gereksinimlerine kulak vererek ve onlarla birlikte çalışarak, araştırma ve eğitimi birlikte yürüten üniversite modeline yönelik, ileriye dönük adımlar atmak. Böyle bir üniversite ortamının yaratılabilmesinin en önemli koşullarından birisinin araştırma kaynaklarının etkin bir şekilde araştırmacılarımızın eline ulaşması ve verimli olarak kullanılabilmesi olduğunu düşünüyoruz. TÜBİTAK olarak bu konuda atılması gereken adımları atmaya çalışıyoruz.

BTD: Beyin göçünün önlenmesi için, yurt dışındaki laboratuvarlar ve enstitüler ayaında çalışma olanaklarının ve yazılı kaynaklara kolay erişimin sağlanması da gerekecek. TÜBİTAK uzun vadede, kendi bünyesinde ya da üniversitelerde bu tarz çalışma ortamlarının sayısını artırmayı planlıyor mu?

Oruç: TÜBİTAK, bütçesinin büyük bir bölümünü araştırma merkezlerine ayırmış durumda. Ancak,

ulusal güvenlik ve temel sağlık gibi çok özel bir takım konular dışında, çalışma ve araştırma işini üniversitelerimize bırakmak istiyoruz. Bizim buradaki konumumuz destek verici nitelikte olmalı. Bu bağlamda, AR-GE çalışmalarımızda güdümlü projelere destek vereceğiz. Üniversitelerimizde bu tarz laboratuvarların ve çalışma ortamlarının kurulması gibi konular da bu desteğin içinde yer alıyor.

Beyin göçünün nedenleri arasında, kaynak yetersizliği gibi teknik sorunların yanında, yaşam standartları da var. Türkiye'nin batıdan geride bir yaşam standardı içinde olması, insanların batıya doğru açılmaya heveslenmesine neden oluyor. Çünkü söz konusu diğer ülkelerde hem yaşam daha özgür ve daha rahat, hem de insanlar kaynakları her anlamda daha rahat kullanabiliyor. Tabii ki bunun değişmesi çok zaman alacak.

Bir de, gelişmiş ülkelerde biliminsanları ekonomik açıdan daha fazla tatmin oluyorlar. Türkiye'deyse, bilim insanları yaşam standartlarını zor karşılayacak maaşlarla geçiniyorlar. Kariyer programı, en azından bu alandaki eksikliği biraz olsun giderebilmeyi hedefliyor.

BTD: Programa başvuru koşulları içerisinde, "bir yükseköğretim ya da araştırma kuruluşunda kadrolu çalışan olmak" maddesi yer alıyor. Sizce gençlerin karşılaştığı sıkıntılardan birisi de, iş bulamama sıkıntısı ve üniversitelerdeki kadro azlığı değil mi?

Oruç: Evet Türkiye'de kadro sıkıntısının büyük bir sorun olduğunun farkındayız. Üniversitelerimizde, hastanelerimizde ve araştırma enstitülerimizde çok sayıda genç, çalışmalarına kadrosuz olarak devam ediyor. Bu koşulda aslında tam olarak anlatılmak istenen, adayların kurumlarında tam zamanlı ve belirli bir süredir çalışıyor olmaları. Yani bir anlamda, en azından kadroya doğru giden bir patika üzerinde olmaları yeterli.

BTD: Türkiye için bir ufuk hayali kuracak olursak, 20 yıl sonra sizce hangi bilim alanlarına ağırlık verilecek? Kariyer programı buna yönelik bir seçim mi yapacak?

Oruç: Bilgi çağında olduğumuzu söylüyoruz. Bu nedenle de, bilgisayar alanında hem yazılım hem de donanım açısından bilgili olan ve bunları yeterli etkinlikle kullanarak diğer alanlara uygulayabilen insanlara daha çok gereksinim duyacağımızı düşünüyorum. Sanıyorum sağlık sorunlarının çözümü ve yaşam kalitesinin artırılması konuları da giderek önem kazanacak ve bu alanda çalışanlara da daha fazla gereksinim duyulacak. Ayrıca, artık her konunun çok daha elektronik olarak dağılımını sağlayabilen bir topluma haline geleceğiz ve insanlarımız çok temel konularda, sorunlarının çözümünü, bilgi ağılarıyla bulabilecekler. Örneğin, doktora gitmek yerine İnternet'ten okuyup, öğrenebilecekler. Doğal olarak bilginin çok hızlı ve yaygın bir şekilde dağıldığı bir toplum düşüncesinde, ağırlıklı olarak bilgisayar ve bilgi teknolojisi alanlarında uzmanlaşmış araştırmacı ve elemanlara gereksinim daha fazla olacak. Kariyer programıda tüm bu noktaları göz önünde tutarak, ileriye dönük ve Türkiye'nin gelecekte karşılaştacağı bilimsel ve teknolojik problemlerin çözümüne öncelik veren projelere daha sıcak bakacak ve destekleyecek.

BTD: Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ederim.

Oruç: Ben de size ve Bilim ve Teknik Dergisi'ne bana Kariyer Programı'nı okurlarınıza duyurma fırsatı verdiğiniz için teşekkür ederim.

